

การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของคนพิการตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง
Access to rights and welfare of people with disabilities, Pak Chaem Subdistrict,
Huai Yot District, Trang Province

เมธานันท์ เพชรนาค¹ และจิรัชยา เจียวก²

Matanan Petnak¹ and Jirachaya Jeawkok²

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี^{1,2}

Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus^{1,2}

Corresponding Author E-mail: Matanan363@gmail.com

Retrieved; 18-11-2024; Revised; 8-05-2025. Accepted; 10-11-2025

Doi: 10.14456/jappm.2025.52

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของคนพิการตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยมีคนพิการเพิ่มขึ้นจำนวนมาก การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของคนพิการขั้นพื้นฐาน จึงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องได้รับการจัดสรรจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ที่ทั่วถึงตั้งแต่การบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เพื่อให้คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ การสื่อสารทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของคนพิการตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง เพื่อให้คนพิการ มีความรับรู้และปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวกับคนพิการของภาครัฐ สื่อมวลชนและคนในสังคมไทย ยังมีค่อนข้างน้อย จึงทำให้คนพิการส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผู้อาศัยอยู่ในต่างจังหวัด ยังไม่ได้รับการพัฒนา คุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึง เนื่องจากการให้บริการของหน่วยงานของรัฐเป็นไปแบบแยกส่วน และไม่เปิดโอกาสให้คนพิการ และคนพิการยังไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ตามที่กฎหมายกำหนดอย่างทั่วถึง รวมทั้งคนพิการถูกละเมิดสิทธิและคนทั่วไปมีทัศนคติเชิงลบต่อคนพิการ คนพิการต้องการการยอมรับและนับถือในวิถีชีวิตของคนพิการ สามารถมีวิถีชีวิตอิสระและประกอบอาชีพ เลี้ยงตัวเอง มีความภาคภูมิใจในตนเอง และสามารถช่วยเหลือสังคมได้ ซึ่งคนพิการสามารถพัฒนาได้ตามศักยภาพ

คำสำคัญ: การเข้าถึง ; สิทธิและสวัสดิการ ; คนพิการ

Abstract

The objective of this study is to examine the accessibility of rights and state welfare for persons with disabilities in Pak Chaem Sub-district, Huai Yot District, Trang Province, under the framework of the Empowerment of Persons with Disabilities Act, B.E. 2550 (2007) and its 2013 amendment. With the rising number of disabled persons in Thailand, it is vital that government agencies and the private sector effectively allocate resources and ensure access to public facilities and assistance.

Despite these legal provisions, awareness and understanding of these rights among disabled persons, the media, and the general public in Pak Chaem Sub-district remain insufficient. As a result, PWDs—especially those in provincial areas—suffer from disjointed public services that fail to provide equal opportunities. Additionally, they often face rights violations and social stigma. The study highlights the need for greater societal acceptance to support PWDs in living independently, maintaining pride in their identity, and developing their potential to help drive society forward.

Keywords: Access; Rights and welfare; Disabled

บทนำ

องค์การสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนพิการ ทำให้ทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยได้ตระหนักถึงการแก้ไขปัญหาคนพิการเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับสิทธิของคนพิการ ซึ่งได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ในหลายมาตรา อาทิ มาตรา 54 ระบุถึงสิทธิในการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐและมาตรา 80 กำหนดหน้าที่ให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายของสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม รวมถึงการสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่คนพิการหรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งตนเองได้ นอกจากนี้คนพิการไทย ยังได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิจากกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ อีกหลายฉบับที่สำคัญ ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 รวมถึงอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ซึ่งเป็นพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาดังกล่าว เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2551 (World Health Organization, 2011)

ความพิการอาจเป็นหนึ่งในประเด็นทางสังคมที่ปรากฏชัด แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่ได้รับความใส่ใจเพียงพอ อีกทั้งนิยามคำว่า “ความพิการ” ยังมีความเข้าใจต่างกันด้วย อาทิ สหรัฐอเมริกาเรียกคนพิการว่า

“Handicap” หมายถึง ผู้ที่ต้องการแถมต่อจากผู้อื่น สหราชอาณาจักร กลับเรียกว่า “Disable” หมายถึง ผู้ไร้ความสามารถในการดำเนินชีวิต ทักษะที่แตกต่างกันนี้ล้วนมีผลต่อปฏิสัมพันธ์ที่คนพิการจะได้รับจากบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ทัศนคติและมายาคติที่เกี่ยวกับความพิการอาจเกิดจากการละเลยความจริงที่ว่า ไม่แน่ว่าสักวันหนึ่งเราเองก็อาจจะต้องเป็นหนึ่งในผู้ที่ต้องรับผลของความพิการด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะมาจากความเจ็บป่วยหรืออุบัติเหตุก็ตาม คนพิการในปัจจุบันจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้มีความพิการมาตั้งแต่กำเนิด แต่หากเพิ่งเกิดก็เป็นได้ ความพิการส่งผลกระทบต่อทั้งด้านจิตใจและการดำรงชีวิตอีกด้วย หากความพิการเกิดกับผู้อยู่ในวัยเรียนจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทางทักษะและสติปัญญา และการขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง เพื่อเข้าถึงการศึกษาก็เป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการทางสติปัญญา และการประกอบอาชีพของคนพิการในสังคมไทยเป็นอย่างมาก ความหมายและความเข้าใจที่มีต่อความบกพร่องทั้งทางร่างกายและสติปัญญานั้น ได้ถูกนำเสนอออกมาในสังคมไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมเดิมมาช้านานแล้ว ความพิการไม่ว่าจะผ่านมุมมองทางศาสนา ว่าเป็นเรื่องเวรกรรม, พระเจ้ากำหนด, หรือเป็นความแปลกประหลาด, หรือความพิเศษ, หรือความโชคร้ายต่าง ๆ นานา ล้วนแล้วแต่วางอยู่บนพื้นฐานที่ขาดซึ่งความเคารพในฐานะเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมด้วยกันทั้งสิ้น มีตัวแบบทางความคิดหลายชุด ที่ได้ถูกก่อร่างขึ้นมา โดยเฉพาะในสังคมประเทศตะวันตกแต่ก็ไม่ได้ต่างกันมากในสังคมตะวันออก ตั้งแต่ตัวแบบที่เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาหรือระบบคุณธรรม (Religious/Moral Model), ต่อมาคือตัวแบบทางการแพทย์หรือพันธุกรรม (Medical/Genetic Model) ซึ่งเป็นชุดความคิดที่เกิดพร้อมกับความเจริญทางการแพทย์, จนกระทั่งล่าสุด เป็นการมองความพิการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิมนุษยชน หรือที่เรียกกันว่า ตัวแบบความพิการทางสังคม (Social Model of Disability) (Oliver, 1990)

สิทธิประโยชน์สำคัญและถือเป็นสิทธิที่คนพิการพึงได้รับตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ได้แก่ (1) สวัสดิการเบี้ยความพิการ (2) สิทธิในการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ (3) การช่วยเหลือทางกฎหมาย (4) การจัดการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ (5) การจัดบริการล่ามภาษามือไทย (6) การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสำหรับคนพิการ (7) การสนับสนุนผู้ช่วยคนพิการ (8) สิทธิการลดหย่อนค่าโดยสารขนส่งสาธารณะ (9) สิทธิการลดหย่อนภาษี (10) สิทธิในการจ้างงาน (11) สิทธิด้านอาชีพ (12) สิทธิด้านการศึกษา และ (13) สิทธิด้านการแพทย์ โดยการขอใช้สิทธิต่างๆ คนพิการจะต้องได้รับการจดทะเบียนคนพิการหรือมีบัตรประจำตัวคนพิการก่อน ซึ่งมีความจำเป็นยิ่ง จึงสามารถได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่พึงได้รับจากการสนับสนุนของรัฐ ดังนั้น การจดทะเบียนคนพิการหรือการมีบัตรประจำตัวคนพิการถือเป็นโอกาสขั้นแรกที่จะช่วยส่งเสริมให้คนพิการ ได้รับสิทธิประโยชน์ โอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียม รวมถึงการพัฒนาและการฟื้นฟูสมรรถภาพตามความสามารถและความเหมาะสมของความพิการ แต่ปัจจุบันคนพิการที่จดทะเบียนคนพิการและคนพิการที่ยังไม่ได้จดทะเบียนคนพิการยังขาดความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงข้อมูล จึงส่งผลต่อการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการอย่างไม่ทั่วถึง เนื่องจากคนพิการไม่ทราบว่าสิทธิของตนเองที่พึงได้รับมีอะไรบ้าง รวมไปถึงกระบวนการและขั้นตอนของการใช้สิทธิหรือสิทธิบางอย่างก็อยู่ภายใต้การวินิจฉัยของหน่วยงานที่

ให้บริการ จากสภาพการณ์ของคนพิการดังกล่าว เห็นได้ว่าปัจจุบันประเทศไทยมีการให้ความสำคัญกับคนพิการเรื่องความเท่าเทียมตามกฎหมายการได้รับการคุ้มครอง ความเสมอภาค โดยเฉพาะเรื่องการเมือง สิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการมากขึ้น

ปัจจุบันพบว่า คนพิการตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ยังมีอีกหลายคนที่ยังไม่เข้าใจถึงสิทธิและสวัสดิการของคนพิการ ระบบการดูแลคนพิการ ซึ่งมีความสำคัญยิ่ง สอดคล้องกับสิทธิ กฎหมาย และกรอบการพัฒนา ที่สำคัญคือ มีลักษณะ เป็นองค์รวมผสมผสาน ครอบคลุมทุกมิติการดูแล และต่อเนื่องเชื่อมโยง กล่าวคือ มีการแบ่งความรับผิดชอบ และเชื่อมโยงระหว่างครอบครัว ชุมชน สถานบริการ แต่ละระดับ ตลอดจนหน่วยงานต่างๆ อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นการประกันว่าคนพิการจะได้รับการดูแลที่มี คุณภาพ อันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีภายใต้ บริบทของครอบครัวและชุมชน (องค์การอนามัยโลก, 2556) สำหรับสถานการณ์ การดูแลคนพิการของจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า คนพิการบางส่วน ถูกทอดทิ้งให้อยู่โดดเดี่ยวและ ขาดโอกาส เนื่องจากญาติหรือผู้ดูแลมีภาระหน้าที่ จึงไม่สามารถดูแลคนพิการอย่างเต็มที่ ทำให้คนพิการ รู้สึกท้อแท้สิ้นหวัง ประกอบกับคนพิการมักอยู่อาศัยใน เขตชนบท ทำให้คนพิการเข้าถึงบริการหรือได้รับสิทธิต่างๆ ของรัฐไม่ทั่วถึง และระบบการดูแลคนพิการ ที่ครบวงจรยังมีค่อนข้างน้อย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบการดูแล สุขภาพคนพิการ เพื่อให้คนพิการได้รับการดูแลสุขภาพ ที่พึงประสงค์ซึ่งการพัฒนาดังกล่าว จำเป็นต้องทำอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การสำรวจสถานการณ์ ปัญหาและความต้องการ การดูแลคนพิการในครอบครัวและชุมชน เพื่อนำไปปรับ ระบบการดูแลที่เหมาะสม สามารถสนอง ตอบต่อปัญหา ความต้องการ และการเข้าถึงบริการสุขภาพ ตลอดจนพัฒนาศักยภาพคนพิการ ครอบครัว และชุมชนให้สามารถพึ่งตนเอง มีคุณภาพ ชีวิตที่ดี (นริสา วงศ์พนารักษ์ และคณะ, 2556) อันจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่สำคัญ นำไปสู่การจัดการความรู้และผลักดัน นโยบายการดูแล คนพิการต่อไป ผู้เขียนบทความจึงสนใจการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของคนพิการตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง การได้รับการดูแลด้วยระบบการดูแลคนพิการ โดยศึกษาใน กลุ่มคน พิการทางการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นประเภทของ คนพิการที่มีจำนวนมากที่สุด และเพื่อให้คนพิการ มีคุณภาพ ชีวิตที่ดีสามารถอยู่ในสังคมและชุมชนได้อย่าง เสมอภาค และมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่าเทียม คน ทั่วไปอย่างปกติสุข

สิทธิและสวัสดิการของคนพิการ

ความหมายของคำว่าคนพิการ

คำว่า “คนพิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรม ในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป มีการเสริมสร้างสมรรถภาพหรือ ความสามารถของคนพิการให้มีสภาพที่ดีขึ้น หรือดำรงสมรรถภาพ หรือความสามารถที่มีอยู่เดิมไว้ โดย

อาศัยกระบวนการทางการแพทย์ การศาสนา การศึกษา สังคม อาชีพ หรือกระบวนการอื่นใด เพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสทำงานหรือดำรงชีวิตในสังคมอย่างเต็มศักยภาพ มีการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การจัดสวัสดิการ การส่งเสริมและพิทักษ์สิทธิ การสนับสนุน ให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอิสระ มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป มีส่วนร่วมทางสังคมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ คนพิการสามารถ เข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้โดยมีหน่วยงานของรัฐ องค์การคนพิการแต่ละประเภท เป็นผู้ดูแลคนพิการ รวมทั้ง บิดา มารดา บุตร สามี ภรรยา ญาติ พี่น้อง หรือบุคคลอื่นใด ที่รับผิดชอบหรืออุปการะคนพิการ โดยมีกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้ความช่วยเหลือ (Harris, S. P., & Enfield, S. A., 2003)

การเข้าถึงและการใช้สิทธิประโยชน์ตามมาตรา 20 แห่งราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

ขั้นตอนแรกของการได้รับสิทธิและสวัสดิการของคนพิการนั้น จะต้องเริ่มจากการมีบัตรคนพิการก่อนเป็นลำดับแรก พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 กำหนดให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ ให้มีขีดความสามารถที่พร้อมในการปรับตัวอยู่ในสังคมอย่างมีคุณค่า และมีความสุข สิทธิประโยชน์และความคุ้มครองคนพิการคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการแล้ว สามารถยื่นคำขอใช้สิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 หรือตามที่กฎหมายอื่นกำหนด ได้แก่การคุ้มครองสิทธิคนพิการด้านบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการแพทย์ ในเรื่องบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์ และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการเพื่อปรับสภาพทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้น การคุ้มครองสิทธิคนพิการทางการศึกษา ในเรื่องการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ หรือแผนการศึกษาแห่งชาติตามความเหมาะสมในสถานศึกษาเฉพาะ หรือในสถานศึกษาทั่วไป หรือการศึกษาทางเลือก หรือการศึกษานอกระบบ โดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา สำหรับคนพิการให้การสนับสนุนตามความจำเป็นและเหมาะสมอย่างทั่วถึง การคุ้มครองสิทธิคนพิการด้านการประกอบอาชีพและการมีงานทำ ในเรื่องการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ การให้บริการที่มีมาตรฐาน การคุ้มครองแรงงาน มาตรการเพื่อการมีงานทำ ตลอดจนได้รับการส่งเสริมประกอบอาชีพอิสระ และบริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกเทคโนโลยี หรือความช่วยเหลืออื่นใด เพื่อการทำงานและประกอบอาชีพของคนพิการ การคุ้มครองสิทธิคนพิการทางสังคมและสวัสดิการสังคม เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิคนพิการทางสังคมและสวัสดิการสังคมเป็นไปอย่างทั่วถึง เช่น การให้บริการล่ามภาษา

มือ การช่วยเหลือทางกฎหมาย การจัดให้มีผู้ช่วยคนพิการ การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้แก่คนพิการ การช่วยเหลือคนพิการที่ไม่มีผู้ดูแล การส่งเสริมสนับสนุนผู้ดูแลคนพิการ และการจัดสวัสดิการเบี้ยความพิการ การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก ที่คนพิการเข้าถึงได้ เพื่อคุ้มครองสิทธิคนพิการมิให้สภาพแวดล้อมเป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางสังคมสำหรับคนพิการ การขจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ ได้กำหนดห้ามหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชนหรือบุคคลกระทำการที่มีการเลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ มาตรการ โครงการ หรือวิธีปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือบุคคลใดในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ และให้หมายความรวมถึงการกระทำหรืองดเว้นการกระทำใดที่กระทบต่อคนพิการแม้จะไม่มีจุดมุ่งหมายเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการโดยตรง แต่ผลของการกระทำนั้นทำให้คนพิการต้องเสียสิทธิประโยชน์ที่ควรจะได้รับ เพราะเหตุผลแห่งความพิการด้วย ทั้งนี้ กฎหมายกำหนดให้คนพิการที่ได้รับหรือจะได้รับความเสียหายจากการกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติไม่เป็นธรรมต่อคนพิการสิทธิร้องขอต่อคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติให้มีคำสั่งเพิกถอนการกระทำหรือห้ามมิให้กระทำการนั้นได้

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (พก.) มีภารกิจเกี่ยวกับการเสนอแนะนโยบายและจัดทำแผนงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ รวมทั้งดำเนินการด้านการคุ้มครอง การส่งเสริมสิทธิและสวัสดิการของคนพิการ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคแก่คนพิการ การตรวจสอบการได้รับสิทธิประโยชน์ของคนพิการ การขจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ การให้คำแนะนำและช่วยเหลือคนพิการให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวก สวัสดิการ และความช่วยเหลืออื่นได้ตามความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคล มีอำนาจหน้าที่ดังนี้ 1) ประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาล ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในการปฏิบัติงานและการเสนอแนะนโยบาย จัดทำยุทธศาสตร์และแผนงานเกี่ยวกับการคุ้มครองการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้เกิดผลสัมฤทธิ์และเป็นไปตามเป้าหมาย แนวทาง และแผนการปฏิบัติราชการของกระทรวง 2) ศึกษาวิเคราะห์ สืบค้นและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคนพิการ และสถานการณ์เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของคนพิการ เพื่อประโยชน์ในการป้องกัน รักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการรวมทั้งจัดทำแผนงาน และติดตามประเมินผล เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ 3) บริหารจัดการ และพัฒนาระบบงานเทคโนโลยีสารสนเทศ และเป็นศูนย์กลางข้อมูลด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ 4) จัดทำแผนงานการคุ้มครอง ส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ 5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งการดำเนินงาน และการสร้างความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการ เพื่อให้สามารถทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิคนพิการ ตลอดจนสนับสนุนและประสานงานให้หน่วยงานของรัฐจัดงบประมาณให้แก่องค์กรด้านคนพิการ เพื่อให้สามารถดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ 6)

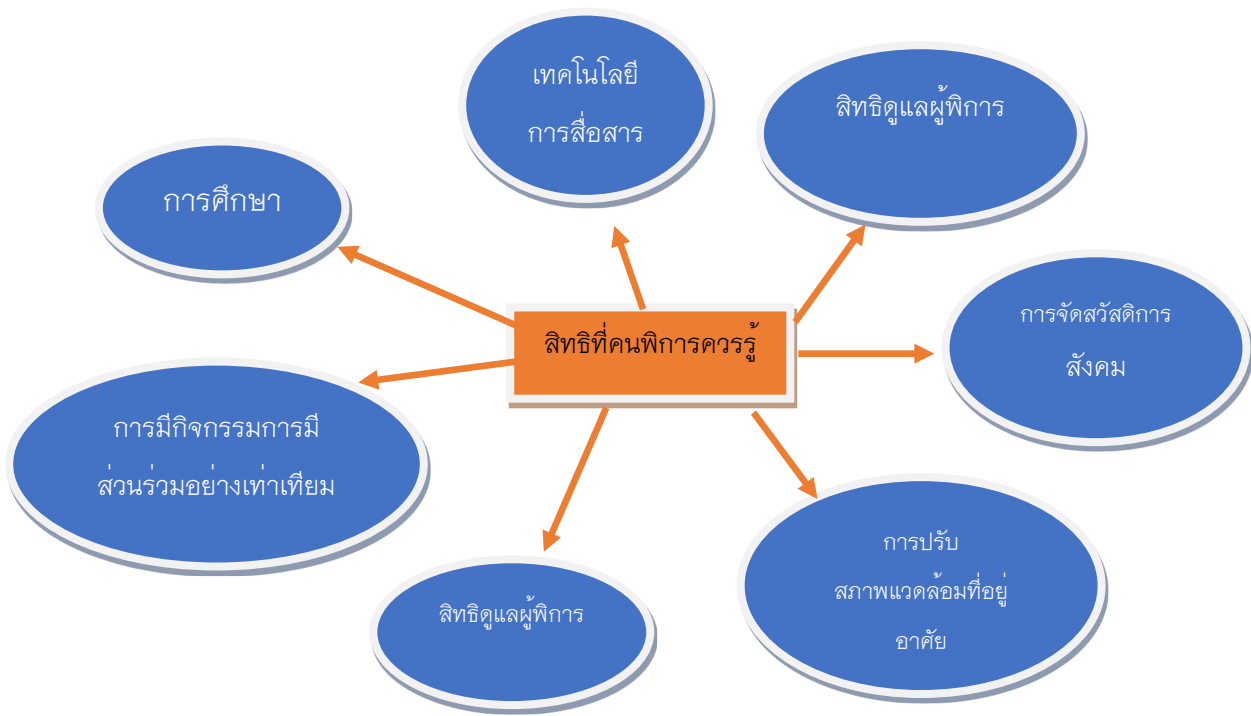
ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพ และพัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ และดำเนินการเกี่ยวกับการจัดตั้ง การดำเนินงาน และการกำกับดูแลศูนย์บริการคนพิการทุกประเภท 7) ดำเนินการและส่งเสริมกิจการของ กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการที่ได้จัดตั้งขึ้นทั้งในส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น 8) ตรวจสอบการได้รับสิทธิประโยชน์ของคนพิการตามที่กฎหมายกำหนด พร้อมทั้งจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่ เป็นธรรมต่อคนพิการ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายและจัดหาทนายความว่าต่างแก่ต่างคดี ให้แก่คนพิการ 9) ให้คำแนะนำและช่วยเหลือคนพิการให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวก สวัสดิการ และความช่วยเหลืออื่น ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการ 10) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่รัฐมนตรีหรือ คณะรัฐมนตรีมอบหมาย(Gudlavalleti, M.V.P, 2014)

กฎหมายกับเรื่องสิทธิในสังคมไทย

ในประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติและกฎกระทรวงหลายประการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับคนพิการตั้งแต่ 1991 เป็นต้นมา ไม่ว่าจะกฎหมายเหล่านี้จะเกิดโดยความเข้าใจที่แท้จริงเรื่องความพิการของผู้มีอำนาจหรือไม่ก็ตาม กฎหมายเหล่านี้ก็ล้วนสามารถเป็นบันไดแต่ละขั้น ให้กับคนพิการและคนที่ทำงานเรื่องความพิการได้ ผีกัดเพื่อขึ้นไปถึงสิทธิของตนเอง เช่น ในปี 2005 กฎกระทรวงที่ว่าด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่ คนพิการ คนชรานั้น ก็ได้เป็นเครื่องมือในการรับประกันสิทธิในการเข้าถึงของคนพิการมาแล้ว ดังในกรณี ของชาวเยอรมันขณะคดีที่เจ้าของอาคารชุดไม่มีที่จอดรถและทางลาดสำหรับคนพิการ หรือในกรณีสถานี รถไฟฟ้าถึงแม้ไม่สามารถมีลิฟท์ครบทุกสถานีบนรถไฟฟ้า แต่ก็สามารถเป็นจุดผลักดันให้มีลิฟท์ในรถไฟฟ้า ได้ดีดิน และโครงการที่จะเกิดอีกในอนาคต

ในประเทศอังกฤษ มีกฎหมายชื่อ Disability Discrimination Act 1995 เมื่อแรกเริ่ม ได้บัญญัติ ความหมายของความพิการตามตัวแบบทางการแพทย์ กล่าวคือแบ่งความพิการตามลักษณะอาการ เจ็บป่วย หรือทุพพลภาพ อย่างไรก็ตามก็ได้เกิดการประท้วงชุดความคิดนี้โดยกลุ่มนักเคลื่อนไหวสิทธิคน พิการ ผลของการขับเคื่อนครานั้น ได้เกิดชุดความคิดตัวแบบความพิการทางสังคมหรือชุดความคิดสิทธิ มนุษยชน ตัวแบบความพิการทางสังคมนี้ได้เริ่มพัฒนาในช่วงกลางทศวรรษที่ 70 (ประมาณ พ.ศ. 2503- 2513) โดยอาจารย์/นักวิชาการในมหาวิทยาลัย Michael Oliver ซึ่งมีความพิการด้วย เคยได้ปรับ แนวความคิดนี้ จากหนังสือ Fundamental Principles of Disability จัดทำโดย the Union of Physically Impaired against Segregation (UPAIS) แนวความคิดตัวแบบความพิการทางสังคมโต้แย้งการกดขี่ทั้งทาง ทัศนคติและการกระทำที่เกิดจากชุดความคิดพิการของการแพทย์ ต้องการถ่ายโอนการกล่าวโทษความ พิการว่าเป็นเรื่องของแต่ละบุคคลให้ไปเป็นเรื่องของสังคมที่ไม่ยุติธรรมและสังคมเป็นผู้กดขี่ วรรานต่อ ความพิการแทน ในปัจจุบัน ตัวแบบความพิการทางสังคมได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะใน สังคมประเทศตะวันตกที่เคยตีตราความพิการแบบดั้งเดิม การขับเคื่อนักเคลื่อนไหวได้รับการสนับสนุนที่ดีจากกลุ่มนัก เคลื่อนไหวสิทธิมนุษยชน มีผลให้กำแพงที่สร้างโดยตัวแบบความพิการจากการแพทย์ลดถอยลงไปบ้าง แต่ ก็ยังเป็นหนทางอีกยาวไกล (KITCHIN, R, 1998)

องค์ความรู้จากการศึกษา

คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนคนพิการในประเทศไทยมีสิทธิและสวัสดิการมากมายที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย เพื่อให้พวกเขาสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีและเท่าเทียมกับคนทั่วไป สิทธิทางการศึกษาได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย จนถึงระดับปริญญาตรี ได้รับการสนับสนุนด้านเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการช่วยเหลืออื่น ๆ ที่จำเป็นในการเรียน มีโอกาสเข้าถึงหลักสูตร การเรียนรู้ และการประเมินผลที่เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะบุคคล สิทธิในการทำงาน ได้รับการคุ้มครองจากการเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน นายจ้างที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป ต้องรับคนพิการเข้าทำงาน หรือจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ มีโอกาสเข้าถึงบริการจัดหางาน และการฝึกอบรมอาชีพที่เหมาะสม สิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข ได้รับการบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพ และเหมาะสมกับความต้องการเฉพาะบุคคล ได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียม 30 บาท ในการเข้ารับบริการในสถานพยาบาลของรัฐทุกครั้งได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย และจิตใจ ทั้งในและนอกสถานพยาบาล ได้รับอุปกรณ์ และเครื่องช่วยความพิการที่จำเป็น สิทธิในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ สิ่งก่อสร้างสาธารณะ และระบบขนส่งสาธารณะ ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ มีสิทธิใช้บริการขนส่งสาธารณะโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย หรือได้รับส่วนลดพิเศษสิทธิทางสังคมและสวัสดิการ ได้รับเบี้ยความพิการ ได้รับการสงเคราะห์ และบริการสังคมอื่น ๆ ตามความจำเป็น มีสิทธิเข้าถึงบริการล่ามภาษามือ และบริการช่วยเหลือทางกฎหมาย สิทธิทางภาษี ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในอัตราที่

สูงกว่าคนทั่วไปได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีอื่น ๆ เช่น การลดหย่อนภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายในการดูแลคนพิการ

สรุป

คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ (อ้างในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2556) เช่น การบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ เพื่อปรับสภาพทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมพฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้น ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนด การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ หรือแผนการศึกษาแห่งชาติ ตามความเหมาะสมในสถานศึกษาเฉพาะหรือในสถานศึกษาทั่วไป หรือการศึกษาทางเลือก หรือการศึกษานอกระบบ โดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ การให้บริการที่มีมาตรฐาน การคุ้มครองแรงงาน มาตรการ เพื่อการมีงานทำ ตลอดจนได้รับการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ และบริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยี หรือความช่วยเหลืออื่นใด เพื่อการทำงานและประกอบอาชีพของคนพิการ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานประกาศกำหนด การยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองอย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ตลอดจนได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก และบริการต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ

การช่วยเหลือให้เข้าถึงนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม การพัฒนาและบริการ อันเป็นสาธารณะ ผลิตภัณฑ์ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต การช่วยเหลือทางกฎหมายและการจัดหา ทุน ความแตกต่างแตกต่างคดี ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร บริการโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสารสำหรับคนพิการทุกประเภทตลอดจนบริการ สื่อสาธารณะจากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนดในกฎกระทรวง บริการล่ามภาษามือตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด สิทธิที่จะนำสัตว์นำทาง เครื่องมือหรืออุปกรณ์นำทาง หรือเครื่องช่วยความพิการใด ๆ ติดตัวไปในยานพาหนะหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการเดินทาง และการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก อันเป็นสาธารณะ โดยได้รับการยกเว้นค่าบริการ ค่าธรรมเนียม และค่าเช่าเพิ่มเติมสำหรับสัตว์ เครื่องมืออุปกรณ์ หรือเครื่องช่วย

ความพิการดังกล่าว การจัดสวัสดิการเบี้ยความพิการ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด ในระเบียบ การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย การมีผู้ช่วยคนพิการ หรือการจัดให้มีสวัสดิการอื่น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ ผู้ช่วยคนพิการ ให้มีสิทธิได้รับการลดหย่อน หรือ ยกเว้นค่าบริการ ค่าธรรมเนียมตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด คนพิการที่ไม่มีผู้ดูแล คนพิการ มีสิทธิ ได้รับการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยและการเลี้ยงดูจากหน่วยงานของรัฐ ในกรณี ที่มีสถานสงเคราะห์ เอกชนจัดที่อยู่อาศัยและสวัสดิการให้แล้ว รัฐต้องจัดเงินอุดหนุนให้แก่ สถานสงเคราะห์เอกชนนั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

ผู้ดูแลคนพิการมีสิทธิได้รับบริการให้คำปรึกษา แนะนำ ฝึกอบรมทักษะ การเลี้ยงดู การจัดการศึกษา การส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำ ตลอดจนความช่วยเหลืออื่นใด เพื่อให้พึ่งตนเองได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ คนพิการและผู้ดูแลคนพิการมีสิทธิได้รับ การลดหย่อนภาษีหรือ ยกเว้นภาษี ตามที่กฎหมายกำหนด องค์กรเอกชนที่จัดให้คนพิการได้รับ สิทธิประโยชน์ตามมาตรา 11 มีสิทธิ ได้รับการลดหย่อนภาษีหรือยกเว้นภาษีเป็นร้อยละของจำนวนเงิน ค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อ ประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้ราชการส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติ เทศ บัญญัติ ข้อกำหนดระเบียบหรือประกาศ แล้วแต่กรณี โดยให้หน่วยงานของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับเรื่องใดมีหน้าที่ให้การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามอำนาจหน้าที่นั้น

ผลการวิเคราะห์บทความเรื่อง การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของคนพิการตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง คนพิการยอมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน คน พิการต้องการการยอมรับและนับถือในวิถีชีวิตของคนพิการ สามารถมีวิถีชีวิตอิสระและประกอบอาชีพ เลี้ยงตัวเอง มีความภาคภูมิใจในตนเอง และสามารถช่วยเหลือสังคมได้ซึ่งคนพิการสามารถพัฒนาได้ตาม ศักยภาพ ถ้าการพัฒนาหรือการฟื้นฟูสมรรถภาพนั้นตอบสนองความต้องการจำเป็น และหาก คนพิการ ได้รับการฟื้นฟูและพัฒนาจนสามารถใช้ศักยภาพของตนเองได้แล้ว จะทำให้คนพิการไม่รู้สึก เป็นภาระกับ สังคมไปจนตลอดชีวิต (สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนพิการแต่ละประเภท หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการ ให้บริการ สื่อสิ่งอำนวยความสะดวกและความช่วยเหลืออื่นใดตามประเภทของความพิการ เพื่อตอบสนอง ความต้องการขั้นพื้นฐานของคนพิการแต่ละประเภท ความพิการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของคนพิการว่าต้องได้รับการศึกษาทัดเทียมบุคคลอื่น คนพิการ มีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะจากรัฐ ผู้ไร้ที่อยู่อาศัย ผู้สูงอายุไม่มีรายได้เพียงพอ ต้องได้รับความช่วยเหลือจากรัฐและประเด็นเกี่ยวกับคนพิการได้บรรจุไว้ในคำ

แถลงนโยบายของรัฐบาล ในนโยบายสังคมและคุณภาพชีวิต คือ ส่งเสริมทางการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตั้งแต่วัยเด็ก วัยเจริญพันธุ์วัยบรรลุนิติภาวะ วัยชราและผู้พิการ ให้การคุ้มครองและส่งเสริม การจัดสวัสดิการทางสังคมที่เหมาะสมแก่ผู้ยากไร้ คนพิการ หรือทุพพลภาพและผู้ที่อยู่ในภาวะยากลำบาก รวมถึงการหาอาชีพเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นพึ่งตนเองได้ในส่วนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ โดยเฉพาะที่ได้ประกาศบังคับใช้ในปัจจุบัน ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ซึ่งบทความนี้จะได้นำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับกฎหมายดังกล่าว เพื่อให้เข้าใจ ถึงมาตรการและกลไกต่างๆ ของภาครัฐในการส่งเสริม พัฒนา และการรับรองสิทธิต่างๆ ของคนพิการ ตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้

เอกสารอ้างอิง

- นริสา วงศ์พนารักษ์ และคณะ. (2556). การสร้างเสริมสุขภาวะทางจิตในสังคมผู้สูงอายุ. *วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 6(2), 160–164.
- พรธิดา วิเศษศิลปานนท์ และคณะ. (2556). *โครงการวิจัยการติดตามการเข้าถึงสิทธิของคนพิการและการพัฒนารูปแบบระบบสวัสดิการที่ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของคนพิการ*. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภัทรกิติ โกมลกิติ. (2551). ชีวิตและข้อจำกัดด้านการเดินทางของคนพิการไทย. *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 1, 63–77.
- Gudlavalleti, M. V. P., John, N., Allagh, K., Sagar, J., Kamalakannan, S., & Ramachandra, S. S. (2014). Access to health care and employment status of people with disability in South India, the SIDE (South India Disability Evidence) Study. *BMC Public Health*, 14, 1125–1132.
- Harris, S. P., & Enfield, S. A. (2003). Disability, equity, and social justice. *Rehabilitation Education*, 17(1), 23–34.
- Kitchin, R. (1998). 'Out of place', 'knowing one's place': Space, power and the exclusion of disabled people. *Disability & Society*, 13(3), 343–356.
- Oliver, M. (1990). *The politics of disablement*. Macmillan Press.
- World Health Organization. (2011). *World report on disability*.